

Mahdollisia huomioita taustaan:

Tuomariliitto yhtyy taustaa koskevien huomioiden osalta Tuomioistuinviraston lausuntoon (TIV/448/2021) eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian lausuntoon (EOAK/4542/2021) ja korkeimman oikeuden lausuntoon (KKO-HD/633/2021). Tuomariliitto korostaa erityisesti sitä, että vallan kolmijako asettaa merkittäviä reunaehtoja riippumattoman tuomiovallan käyttämiselle. Kolmijako-opin mukaisesta vallanjaosta ja riippumattomuudesta johtuen tuomioistuimet eivät voi toimia yhteis- ja monikäyttötiloissa esimerkiksi syyttäjänviraston tai poliisilaitoksen kanssa. Ei myöskään tulisi sijoittaa tuomioistuimia samaan rakennukseen syyttäjänviraston tai poliisilaitoksen kanssa. Eri oikeusasteiden välinen riippumattomuus rajoittaa niin ikään sitä, miten eri tuomioistuimet voivat toimia yhteiskäyttöisissä tiloissa.

Kuten korkein oikeus toteaa lausunnossaan, niin ”kyse ei ole pelkästään tosiasiallisesta toiminnallisesta riippumattomuudesta, vaan myös siitä, miltä tuomioistuimet näyttävät ulospäin suurelle yleisölle”. Toimitilastrategiassa ei ole otettu huomioon tuomioistuinten riippumattomuutta ja sen asettamia vaatimuksia tuomioistuinten toiminnalle. Strategiasta ilmenevät seikat huomioiden tällaista strategiaa ei voi tällaisenaan ulottaa tuomioistuihin. Strategialle on hankala nähdä mitään muita tavoitteita valtion säästötoimien tehostamisen lisäksi. Tuomariliitto yhtyy Tuomioistuinviraston lausunnossa (TIV/448/2021) esitettyyn, että ”tuomioistuinlaitos jätettäisiin valtion yhteisen toimitilastrategian soveltamisen ulkopuolelle ja sille laadittaisiin oma toimitilastrategia”. Tuomariliiton käsityksen mukaan tällainen strateginen suunnittelu sopisi parhaiten Tuomioistuinvirastolle.

- 1. Valtion toimitilastrategian tavoitteena on, että tilat tukevat tuloksellista toimintaa. Tilojen kehittämisellä edistetään työnteon ja asioinnin sujuvuutta ja parannetaan kustannusvaikuttavuutta. Tilaratkaisuissa varmistetaan tilojen terveellisyys ja tietosuoja, tieto- ja tilaturvallisuus sekä sosiaalinen, ekologinen ja taloudellinen kestävyys.**

Mahdollisia huomioita toimitilastrategian tavoitteesta:

Tuomariliitto katsoo, että tuomioistuinten tuloksellisuus on ymmärrettävä laajemmin. Siihen kuuluu käsiteltävien asioiden lukumäärän, käsittelyaikojen ja toiminnan laadun lisäksi luottamus tuomioistuinten toimintaan sekä oikeusvaltioperiaatteen ja oikeusturvan toteuttaminen. Tuomariliitto alleviivaa lisäksi oikeusasiamiehen lausunnosta ilmeneviä seikkoja eli strategiassa olisi kiinnitettävä erityistä huomiota tilojen terveellisyyteen ja turvallisuuteen sekä tietosuoja koskeviin tavoitteisiin. Tuloksellisen toiminnan näkökulmasta lainkäyttöhenkilöstöllä on oltava omat työhuoneet eivätkä monipaikkaiset tilat sovellu lainkäyttöhenkilöstön pitkäjänteistä keskittymistä ja työrauhaa edellyttävään työhön. Tuomariliitto viittaa kaikilta osin oikeusasiamiehen lausunnossa mainittuihin seikkoihin.

- 2. Työympäristöt sekä toimistoissa että käyttösidonnaisissa tiloissa uudistetaan tukemaan kehittyviä työnteon ja yhteistyön tapoja. Toimitilat ovat mahdollisimman helposti muunneltavissa vastaamaan työssä tapahtuviin muutoksiin. Uusissa tilatarpeissa selvitetään ensin mahdollisuudet ratkaista tilatarve osittain tai**

kokonaan ottamalla jo olemassa olevia tiloja yhteiskäyttöön. Tavoitteena on, että valtion henkilöstöstä vähintään 25 % työskentelee virastojen ja laitosten yhteiskäyttötiloissa.

Onko linjaus selkeä?

Mitä näkökohtia omassa organisaatiossanne liittyy linjauksen toteuttamiseen?

Muita huomioita linjaukseen liittyen:

Tuomariliitto viittaa tältä osin oikeusasiamiehen ja korkeimman oikeuden lausuntoihin. Strategian perusajatus on näistä lähtökohdista kestävä tuomioistuinten ja tuomarikunnan työn kohdalla. Tuomioistuinten ja oikeudenkäyntien digitalisaatio on lisäksi edelleen merkittävästi kesken. Muutoksista huolimatta tuomioistuinten työhön kuuluvat olennaisena osana tulevaisuudessakin suulliset oikeudenkäynnit.

- 3. Toimistotilat ovat monitilaympäristöjä, joissa on tiloja kasvokkaista ja virtuaalista vuorovaikutusta ja yhteistyötä varten sekä yksilötyöskentelylle ja luottamuksellisten asioiden hoitamiseksi. Tiloja, työvälineitä ja työtapoja kehitetään tukemaan verkkotyöskentelyä ja ns. hybridityötä. Toimistotilojen keskimääräinen tilatehokkuustavoite on 10 htm²/henkilötyövuosi, joka toteutuu strategiakauden lopulla. Tilatehokkuustavoitetta sovelletaan uusissa käynnistyvissä tilahankkeissa ottaen huomioon hallinnonalakohtaisia erityispiirteitä ja etä- ja läsnätyön suhde.**

Onko linjaus selkeä?

Mitä näkökohtia omassa organisaatiossanne liittyy linjauksen toteuttamiseen?

Muita huomioita linjaukseen liittyen:

Tuomariliitto viittaa oikeusasiamiehen ja korkeimman oikeuden lausunnoissa mainittuihin seikkoihin. Tuomioistuinten ja tuomareiden riippumattomuuden vaatimusta ei voi korostaa liikaa. Strategiassa ei ole otettu huomioon tuomioistuimissa tehtävän työn erityispiirteitä.

Tuomioistuimen henkilöstölle on tarjottava työn tekemiseen asianmukaiset tilat tuomioistuimen omissa toimitiloissa. Etätyön pitää perustua vapaaehtoisuuteen. Työnantaja ei voi velvoittaa osaa työntekijöitä tekemään etätyötä. Tästä syystä ei ole asianmukaista, että mitoituksella pyritään tosiasiaa pakottamaan henkilökuntaa tekemään etätyötä. Jos etätyön vapaaehtoista käyttöä halutaan lisätä valtiolla, toimitilastrategian yhteydessä on muutettava myös muun muassa työtapaturma ja ammattitautilakia siten, että etätyön ja työhönsidonnaisuuden aikana kotona ja määrittelemättömässä paikassa tehtävässä työssä sattuneet vahingotapahtumat korvataan samalla tavalla kuin virastolla työskennellessä. Lisäksi on otettava huomioon, että tuomioistuimissa tehtävään työhön sisältyy korostuneesti tietosuojaan liittyviä vaatimuksia, jotka ovat riskejä etätyössä.

- 4. Asiakaspalvelutilat tukevat monikanavaista palvelujen tarjoamista. Yhteisissä asiakaspalvelupisteissä on tiloja kasvokkain tapahtuvalle asioinnille, sähköiselle asioinnille ja etäpalveluasioinnille.**

Onko linjaus selkeä?

Mitä näkökohtia omassa organisaatiossanne liittyy linjauksen toteuttamiseen?

Muita huomioita linjaukseen liittyen:

Tuomariliitto viittaa Tuomioistuinviraston ja korkeimman oikeuden lausuntoon tältä osin ja toteaa, että strategiassa ei ole otettu huomioon tuomioistuinten riippumattomuutta. Linjauksesta tulee selvästi käydä ilmi, ettei yhteinen asiakaspalveluverkosto koske kaikkia valtion toimijoita. Tuomioistuinvirasto on katsonut, että riippumattomuus ei estäisi, että tilapäisesti käytetään yhteiskäyttöpisteitä todistajien kuulemiseen. Tuomariliitto suhtautuu varauksellisesti, koska oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteuttaminen asettaa reunaehdot asiakaspisteiden tilapäiseenkin käyttöön.

- 5. Käyttösidonnaisia tiloja suunniteltaessa toimintaa ja tiloja kehitetään samanaikaisesti ja toimitilahankkeet edistävät toiminnan vaikuttavuutta. Tilojen mitoittamisessa käytetään tietoon perustuvia kysyntä- ja tarveperusteisia ratkaisuja. Ratkaisujen yhteiskäyttö- ja synergiahyödyt tunnistetaan. Keskeisiä seurattavia mitareita ovat tilojen käyttöaste (esim. tuntia viikossa/vuodessa) ja kustannustehokkuus (euroa/m²/vuosi).**

Onko linjaus selkeä?

Mitä näkökohtia omassa organisaatiossanne liittyy linjauksen toteuttamiseen?

Muita huomioita linjaukseen liittyen:

Tuomariliitto toteaa, että strategia on tästä lähtökohdasta täysin kestävä tuomioistuinten kohdalla sen tehtävät huomioiden. Linjaus ei ole toteuttamiskelpoinen. Tuomariliitto korostaa riippumattomuuden asettamia erityisvaatimuksia ja viittaa oikeusasiamiehen ja korkeimman oikeuden lausuntoihin. Tuomariliitto painottaa, että istuntosalien mitoittaminen käyttöasteeseen ei ole perusteltua muun muassa istuntojen toteutumiseen ja kestoon liittyvistä epävarmuustekijöistä johtuen. Lisäksi laissa säädettyjen määräaikaisten noudattaminen edellyttää sitä, että istuntosaleja on oltava saatavissa myös hyvin lyhyellä varoitusajalla etenkin käräjäoikeuksissa. Liian vähäinen istuntosalien määrä johtaa viime kädessä käsittelyaikaisten pidentymiseen. Tuomioistuinten kehittämistyötä rajoittaa jo pitkään jatkunut perusrahoituksen riittämättömyys.

Tilalahjoitustavoitetta ei ole perusteltu mitenkään. Näin pieni tilamäärä per henkilötyövuosi on täysin kestävä työntekijöiden tekemälle tuomioistuimissa asetetut vaatimukset huomioiden. Tällaiset seikat heikentävät merkittäväällä tavalla valtion työnantajakuva, jos tilalahjoitustavoite toteutuu esitetyn kaltaisena.

- 6. Toimitilojen tulee tukea ja mahdollistaa tietoturallinen työskentely ja luottamuksellisten asioiden käsittely. Keskeisiä keinoja ovat työpisteen valinta tehtävien mukaan, tilojen vyöhykkeistäminen, turvallisuusalueiden määrittäminen ja pääsynhallinta. Yhteisissä työympäristöissä noudatetaan yhteistä toimitilaturvallisuuskonseptia, joka mahdollistaa salassa pidettävän tiedon asianmukaisen käsittelyn ja säilyttämisen.**

Onko linjaus selkeä?

Mitä näkökohtia omassa organisaatiossanne liittyy linjauksen toteuttamiseen?

Muita huomioita linjaukseen liittyen:

Tuomariliitto yhtyy tältä osin oikeusasiamiehen lausuntoon ja pitää erityisen ongelmallisena työturvallisuusvastuiden ja hyvää tiedonhallintatapaa koskevien vastuiden järjestelyä vallitsevassa tilanteessa. Tuomioistuimissa työskentelevät henkilöt tekevät töitä virkavastuulla ja salassapidolle ja tietosuojalle on asetettu hyvin korkeat vaatimukset. Tätä seikkaa ei ole joko huomioitu strategiassa tai sitä ei ole ymmärretty. Työnantajalle kuuluvaa vastuuta ei voi siirtää työntekijöille. Strategia on tuomioistuinten kohdalla tältä osin täysin kestävä.

- 7. Valtion käytössä olevat toimitilat ovat päästöttömiä ja niiden rakentaminen ja korjaaminen vähäpäästöistä. Valtion käytössä olevat toimitilat ovat kestäviä, terveellisiä ja turvallisia, ja ne on tuotettu ja niitä ylläpidetään yhteiskuntavastuullisella tavalla. Tiloihin sovelletaan sisäilmaongelmien nollatoleranssia.**

Onko linjaus selkeä?

Mitä näkökohtia omassa organisaatiossanne liittyy linjauksen toteuttamiseen?

Muita huomioita linjaukseen liittyen:

Tuomariliitto korostaa, että valtion käytössä olevien toimitilojen on oltava kaikilta osin terveellisiä ja turvallisia ottaen huomioon toiminnan erityispiirteet. Ei ole hyväksyttävää, että käytetään terveyttä vaarantavia toimitiloja, joissa on muun muassa kosteusongelmia. Tilaturvallisuuteen kuuluu myös asiakkaiden ja henkilökunnan suojaaminen fyysiseltä ja henkiseltä väkivallalta, kuten Helsingin hovioikeuden 9.9.2021 antamassa lausunnossa on lausuttu.

- 8. Virastot ja laitokset päivittävät toimitilastrategian toimeenpanosuunnitelmansa yhdessä Senaatti-konsernin kanssa vuoden 2022 loppuun mennessä. Toimeenpanosuunnitelmissa toimenpiteet pyritään asettamaan siten, että toimitilastrategian tavoitteet toteutuvat vuoteen 2029 mennessä rahoituksen reunaehdot huomioiden. Ministeriöt vastaavat hallinnonaloillaan toimeenpanon seurannasta ja toimeenpanon kokonaisuutta seurataan asetettavassa neuvottelukunnassa. Toimitilastrategiaa toimeenpannaan myös osana valtion palvelu- ja toimitilaverkkouudistushanketta.**

Mitä näkökohtia omassa organisaatiossanne liittyy linjauksen toteuttamiseen?

Muita huomioita seurantaan liittyen:

Kuten oikeusasiamiehen lausunnossa todetaan, niin monitilakonseptien vaikutusta työn tuloksellisuuteen tulisi selvittää tutkitun tiedon valossa ja arvioida toimijoiden erityispiirteet huomioon ottaen. Tuomariliiton tiedossa ei ole, että näin olisi tehty. Tuomariliitto pitää monitilakonseptia erittäin kyseenalaisena työn tuloksellisuuden ja terveellisuuden näkökulmista. Monitilakonseptista on luovuttava. Toimistotilan tehokkuusneliömetrit on mitoitettu todella pieniksi ratkaisua perustelematta. Tällaisella mitoituksella on merkittäviä työnantajakuvaa heikentäviä vaikutuksia ja eikä tällainen ainakaan lisää työn tehokkuutta ja tuloksellisuutta.

Määrärahaileikkauksia ei voi tehdä perustelemalla niitä toimitilastrategialla. Tuomioistuinten määrärahamuutosten tulee perustua todellisiin toteutuneisiin muutoksiin. Tuomioistuinten toimintaedellytyksiä ei tule heikentää epärealistisilla säästöodotuksilla.

Lausuntoa ovat valmistelleet kärjätuomarit Minna Hällström ja Samuli Yli-Rahnasto. Lausunto on käsitelty Tuomariliiton hallituksessa sähköpostitse.

Helsingissä 10.9.2021

Suomen tuomariliitto - Finlands domareförbund ry

Sanna Mantila
Puheenjohtaja

Minna Hällström
Varapuheenjohtaja